

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินหลักสูตรคหกรรมศาสตรบัณฑิต (กลุ่มอาหารและโภชนาการ) สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ พุทธศักราช 2547 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินหลักสูตร รูปแบบการประเมินหลักสูตรและรูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นกรอบแนวคิดในการประเมินหลักสูตร โดยมีหัวข้อมีดังต่อไปนี้

หลักสูตรและการประเมินหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปจะมีหลายองค์ประกอบเข้ามาเกี่ยวข้อง องค์ประกอบต่างๆ มีความสำคัญและมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรแต่ละหลักสูตรจะช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรเกิดความเข้าใจเห็นลำดับการทำงานอย่างต่อเนื่องได้มีประสิทธิภาพ ในที่นี้จึงขอกล่าวถึงความหมายของหลักสูตรและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนการส่งต่อไปถึงการประเมินผลหลักสูตรที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างสัมพันธ์กัน ซึ่งตามความหมายของคำว่า "หลักสูตร" นั้นมีอยู่อย่างหลากหลายแง่มุม ตามที่ Oliva (1997) เสนอความหมายของหลักสูตร คือ สิ่งที่ถูกสอนในโรงเรียน อาจเป็นชุดวิชา เนื้อหาสาระ โปรแกรมการศึกษา วัสดุประกอบการเรียน ลำดับของรายวิชา การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ รายวิชาของหลักสูตร หรือคือทุกอย่างที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียน รวมถึงกิจกรรมนอกชั้นเรียนและการให้คำแนะนำ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือทุกอย่างที่มีการวางแผนร่วมกันโดยบุคลากรของโรงเรียน ทั้งนี้ทุกอย่างที่กล่าวมาเพื่อให้เกิดเป็นประสบการณ์ของผู้เรียนในโรงเรียน

นอกจากนี้ Tanner (1980) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่าเป็น "แบบแผนและการแนะนำประสบการณ์การเรียนรู้และผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยผ่านระบบของความรู้และประสบการณ์ภายใต้การดูแลอย่างดีของโรงเรียนสำหรับผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและมุ่งหวังในความก้าวหน้าตามความสามารถทางสังคมส่วนบุคคล

ส่วนมุมมองของ Agrawal , Sharma and Kumar (2008) ให้ความหมายโดยรวมของหลักสูตรว่า หลักสูตรเป็นแบบแผนสำหรับการเรียนรู้ อันประกอบด้วยวิสัยทัศน์ตามความต้องการทางสังคม เป็นประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียน หลักสูตรยังมีความหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการที่มีคุณค่าในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร

ประกอบด้วยสี่ส่วนประกอบที่สำคัญ คือ การวางแผนหลักสูตร การออกแบบหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งกระบวนการของหลักสูตรทั้งหมดนี้มีระยะเวลาที่สั้นมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามความต้องการทางอุตสาหกรรมและเปลี่ยนแปลงของการแลกเปลี่ยนความรู้

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการจากต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่า "หลักสูตร" ในมุมมองต่างๆ กันและทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

Good (1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรเป็น 3 นัยด้วยกัน คือ

ความหมายที่ 1 หลักสูตร คือ เนื้อหาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาหรือสาขาวิชาใดสาขาหนึ่ง เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย เป็นต้นตามความหมายนี้ หลักสูตร หมายถึง เนื้อหาของรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง

ความหมายที่ 2 หลักสูตร คือ โปรแกรมการศึกษาที่ทางโรงเรียนกำหนดให้ผู้เรียนเพื่อรับประกาศนียบัตรต่าง ๆ ตามความหมายนี้หลักสูตร หมายถึงโปรแกรมการศึกษาที่กำหนดเค้าโครงการเรียน ซึ่งประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ

ความหมายที่ 3 หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนภายใต้การแนะนำของ โรงเรียน ตามความหมายนี้ หลักสูตร หมายถึง โปรแกรมการศึกษาที่ประกอบด้วย เค้าโครงของเนื้อหาวิชาส่วนหนึ่ง และการจัดประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง

Saylor and Alexander (1974) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร คือ การเตรียมมวลประสบการณ์ของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผล ตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างกว้าง ๆ และจุดมุ่งหมายเฉพาะของโรงเรียน

Beauchamp (1975) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง แผนงาน ที่อธิบายขอบข่ายและการจัดเตรียมโปรแกรมศึกษาในสถาบันการศึกษาในแผนงาน อาจประกอบไปด้วย ข้อความที่บอกถึงความต้องการเป็นหลักที่เป็นแนวทางสำหรับวางแผนการสอน วัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษา โครงสร้าง เนื้อหาสาระ และกระบวนการที่เกี่ยวข้องตลอดจนการประเมินคุณค่า ประสิทธิภาพของหลักสูตร และระบบของหลักสูตร

Willgoose (1974) หลักสูตร คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในโรงเรียนซึ่งรวมทั้งกิจกรรมวิชาการและกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น กีฬา ดนตรี การจัดทำวารสาร ฯลฯ และกิจกรรมใดก็ตามที่จัดให้นักเรียนเป็นเรื่องเป็นราวถือเป็นหลักสูตรโดยยึด หลักการของ Dewey ที่ว่า "การศึกษาคือชีวิต" (education is life) ฉะนั้น ประสบการณ์ทุกอย่าง คือการศึกษาและทุก ๆ สิ่งในโรงเรียนมีส่วนร่วมถือเป็นหลักสูตรของโรงเรียนทั้งสิ้น

Pratt (1980) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ สิ่งที่รวบรวมขึ้นอย่างมีระบบ ซึ่งเตรียมไว้สำหรับการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา

Oliva (19926) ได้นิยามคำว่าหลักสูตร หมายถึง ชุดวิชาหรือโปรแกรมการเรียนรู้ที่โรงเรียนใช้ในการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ให้กับผู้เรียน รวมทั้ง กิจกรรมนอกห้องเรียนการแนะแนว และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ส่วนการพัฒนาหลักสูตรจะเกิดขึ้นไปโดยอาศัยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเพราะถือเป็นกรอบและลำดับขั้นในการวางแผนสำหรับการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรนั่นเอง กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกระบวนการวางแผนหลักสูตรซึ่งจะทำหน้าที่วิเคราะห์ตรวจสอบหาความสัมพันธ์และความสอดคล้องกันขององค์ประกอบทั้ง 4 หากมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดีก็ถือว่า หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพหากไม่มีความสัมพันธ์และไม่มีความสอดคล้องกันก็ถือว่าไม่มีประสิทธิภาพหรือหลักสูตรนั้นไม่ดี โดยความสัมพันธ์เหล่านี้ทำให้เกิดการส่งต่อในแนวคิดของการประเมินหลักสูตรในรูปแบบและลักษณะต่างๆ กันไป (ฉวีวรรณ แซ่ซี, ระบบออนไลน์)

ขณะเดียวกัน Newton (2011) ยังให้ทัศนะที่น่าสนใจว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแบบพลวัตและมีความต่อเนื่องในสถานศึกษา ถึงแม้ว่าการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนาหลักสูตรมีความผันผวนอย่างมากในสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่ แต่การเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาหลักสูตรก็เป็นสิ่งที่จำเป็นเป็นความต้องการทางวิชาชีพ, ทั้งองค์ประกอบและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) จึงมีความหมายโดยรวมถึง การปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะกับความต้องการของบุคคลและสภาพสังคม ซึ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปจะมององค์ประกอบหลักต่างๆ ที่สำคัญและสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกัน องค์ประกอบที่สำคัญเหล่านี้เป็นกรอบในการวางแผนเพื่อสร้างและพัฒนาหลักสูตรอย่างมีเป้าหมายและทิศทาง องค์ประกอบหนึ่งหรือลำดับขั้นหนึ่งที่สำคัญ คือ การประเมินผลหลักสูตร เพราะเมื่อหลักสูตรหนึ่งๆ ได้กำหนดเปิดใช้หรือเรียกว่า ดำเนินการใช้หลักสูตรมาในระยะเวลาหนึ่งแล้ว การประเมินผลหลักสูตรจะเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญมากเพื่อให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของการใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตรจะมีแบบแผนการดำเนินงานสำคัญและมีรายละเอียดต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องดังที่จะเสนอต่อไป

บุญชม ศรีสะอาด (2546) การประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณา เปรียบเทียบ และตัดสินเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆในระบบหลักสูตร ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีความสอดคล้องระหว่างมาตรฐาน ความมุ่งหวัง และการปฏิบัติจริงเพียงใด หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด มีผลกระทบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรนั้นให้ดีขึ้น ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรแต่ครั้งจะขาดการประเมินหลักสูตรไม่ได้เลย

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล นำผลมาใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดได้กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพื่อหาข้อบกพร่องหรือปัญหาและพิจารณาคุณค่าของหลักสูตร

รุจิร ภูสาระ และจันทรานี สงวนนาม (2545 : 103) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรอาจให้ความหมายว่า เป็นการวัดการปฏิบัติของผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในเชิงปริมาณ หรือเป็นการเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้เรียนกับมาตรฐาน การประเมินหลักสูตรยังเป็นการอธิบายและการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการเลือกการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเรื่องหลักสูตร

เสริมศรี ไชยศร (2526) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณา ตัดสิน ความคิดวิธีการ การวางแผน การออกแบบและการใช้หลักสูตรว่าเหมาะสมดีมาน้อยเพียงใด เพื่อจะได้เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือ แก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

จากความคิดเห็นดังกล่าวสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร การพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข มีความสอดคล้องกับมาตรฐานและสิ่งที่มีมุ่งหวังหรือไม่อย่างไร

การประเมินหลักสูตรเป็นงานใหญ่และมีขอบเขตกว้างขวาง ผู้ประเมินจำเป็นต้องวางโครงการการประเมินผลไว้ล่วงหน้าว่าจะมีขอบข่ายอย่างไร มีวิธีการอย่างไร ดังนั้นโครงการประเมินผลหลักสูตรดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ และเมื่อนำไปใช้ประเมินแล้วควรมีการประเมินผลโครงการประเมินผลของหลักสูตรนั้นๆ ด้วยว่ามีความสมบูรณ์รอบคอบและเชื่อถือได้มากน้อยเพียงไร (สุมิตร คุณานุกร, 2520) และหากจะกล่าวถึงว่า การประเมินผลเป็นอย่างไรนั้น ก็จำเป็นต้องอธิบายขยายความอย่างเข้าใจว่า การประเมินผลเป็นการอธิบายถึงวิธีการประเมินผลกระทบต่อธรรมชาติและค่านิยมของกิจกรรมที่ผ่านการระบบการวิเคราะห์และการตีความหมายของข้อมูลที่มีมุมมองที่ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ การประเมินผลจะเกี่ยวข้องกับ 3 กิจกรรมหลัก คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การเก็บรวบรวมหลักฐาน และการตัดสินใจ การประเมินผลยังเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาด้วยจุดมุ่งหมายและประเภทของการประเมินหลักสูตร

การสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปเมื่อนำไปใช้แล้วต้องมีการประเมินทุกระยะ เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือในการตัดสินใจปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง การประเมินผลหลักสูตรจึงมีจุดมุ่งหมายและประเภทที่มีสำคัญและสามารถบ่งบอกถึงเป้าหมายหรือทิศทางในการประเมินหลักสูตรนั้นๆ ได้

ทิตนา แคมมณี (2533) กล่าวถึงการประเมินผลหลักสูตรว่ามีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร โดยดูว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นสามารถตอบสนองของวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่

2. เพื่อตัดสินใจว่า การวางเค้าโครงและระบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริการงานและการสอนตามหลักสูตร เป็นในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

3. เพื่อวัดผลดูว่า ผลผลิต คือ ผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

จากจุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตรข้างต้นทำให้เห็นจุดเน้นหลักหรือเป้าหมายสำคัญของการประเมินหลักสูตร ขณะเดียวกันตามที่ สุนีย์ ภูพันธ์ (2546) ได้สรุปถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตรไว้อย่างหลากหลายมากขึ้นและสามารถนำมาพิจารณาพร้อมในการประเมินผลหลักสูตรมีดังนี้

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ สนองความต้องการของผู้เรียน และสังคมอย่างไร

2. เพื่ออธิบายและพิจารณาว่าลักษณะของส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรในแง่ต่าง ๆ เช่น หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลว่าสอดคล้องกันหรือไม่ หรือสนองความต้องการหรือไม่

3. เพื่อตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ มีข้อบกพร่องที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง การประเมินผลในลักษณะนี้มักจะดำเนินไปในช่วงที่การพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินการอยู่ เพื่อที่จะพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรเช่น จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา การวัดผล ฯลฯ มีความสอดคล้องและเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาปฏิบัติในช่วงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้หรือในขณะที่การใช้หลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน กำลังดำเนินอยู่ได้มากน้อยเพียงใด ได้ผลเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไรจะได้เป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นได้ทันที่

4. เพื่อตัดสินใจว่า การบริหารงานด้านวิชาการและบริหารงานด้านหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่ เพื่อหาทางแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพ

5. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วตามหลักสูตรว่าเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่

6. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ในหลักสูตร

7. เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือควรปรับปรุงพัฒนาในสิ่งใด สิ่งหนึ่ง หรือเพื่อยกเลิกการใช้หลักสูตรทั้งหมด การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการหลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่ง แล้วจึงประเมินเพื่อสรุปผลตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพหรือไม่ บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด สนองความต้องการของสังคมเพียงใด และเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อหรือไม่

จากจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรข้างต้น พอสรุปได้ว่าตัวชี้ให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาของสังคมนั้นคือ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการประเมินหลักสูตรนั่นเอง ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งด้านบริหารวิชาการ บริหารด้านหลักสูตร ควรหาวิธีการประเมินหลักสูตรที่ครบถ้วนและดีที่สุด เพื่อสนองความมุ่งหวังของสังคม

ประเภทของการประเมินผลหลักสูตรข้อเสนอของ เยาวดี วิบูลย์ศรี (2536) สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อการปรับปรุง ซึ่งจะกระทำระหว่างโครงการยังไม่สิ้นสุด หรือยังทำการสอนไม่จบ
2. การประเมินรวม หรือการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการ (Summative evaluation) เป็นการประเมินเพื่อตัดสินว่าหลักสูตรที่ได้สร้างขึ้นและดำเนินการใช้ไปแล้ว มีประสิทธิผลหรือไม่ และจะต้องปรับปรุงแก้ไขส่วนไหนบ้าง การประเมินผลประเภทนี้จะเป็นการประเมินผลหลักสูตรทั้งระบบ

Lewy, 1977 อ้างใน สุมิตร คุณานุกร (2520) สรุปประเภทของการประเมินหลักสูตรไว้ 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. การประเมินสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตร
เป็นแนวทางสำหรับการประเมินหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาสัมฤทธิ์ผลที่ได้จากการใช้หลักสูตร รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ได้รับการกล่าวถึงและนำไปประยุกต์ใช้มากในกลุ่มนี้ คือ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ Ralph W. Tyler
2. การประเมินคุณค่าของหลักสูตร
เป็นการประเมินเพื่อดูว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่กำหนดได้ดีเพียงใดและได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าหรือไม่ การประเมินหลักสูตรตามแนวนี้จะเน้นการประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร (Formative Evaluation) และประเมินผลหลังจากใช้หลักสูตรเรียบร้อยแล้ว (Summative Evaluation) ตัวอย่างของรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่จัดอยู่ในแนวนี้ ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ Robert E. Stake และรูปแบบของ M. Provus
3. การประเมินในลักษณะการตัดสินใจ
รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบนี้จะมีความเชื่อพื้นฐานอยู่ว่าหลักสูตรที่ดีควรจะส่งผลกระทบต่อการทำงานในอนาคต ดังนั้นการประเมินหลักสูตรในรูปแบบนี้จึงจะเน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลนั้นๆ รูปแบบการประเมินในลักษณะนี้ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ Phi Delta Kappa และรูปแบบของ Dorris T. Gow

อ้าง บัวศรี (2542) แบ่งประเภทของการประเมินผลหลักสูตรไว้ 2 ประเภท คือ

1. การประเมินผลย่อยหรือการประเมินผลระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation)

การประเมินประเภทนี้จะทำในระหว่างที่โครงการยังไม่สิ้นสุดหรือระหว่างที่ทำหลักสูตรไม่เสร็จ โดยจะกระทำเป็นระยะในเรื่องเดียวกันหรือต่างเรื่องก็ได้ จุดมุ่งหมายของการประเมินประเภทนี้ คือ การปรับปรุงสิ่งที่กระทำอยู่ให้ดีขึ้น โดยไม่ปล่อยไว้จนกระทั่งเสร็จงานหรืออาจจะสายเกินไป การประเมินผลย่อยนี้ยังครอบคลุมถึงการประเมินผลการเรียนการสอนในชั้นเรียนด้วย

2. การประเมินผลรวมหรือการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินการ (Summative)

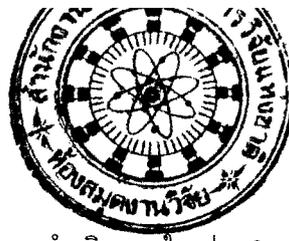
เป็นการประเมินผลหลังจากนำหลักสูตรไปใช้ในระยะเวลาพอสมควรแล้ว จุดมุ่งหมายของการประเมินประเภทนี้คือ การพิจารณาตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นมานี้มีประสิทธิภาพหรือไม่ หรือใช้ได้หรือไม่ มีอะไรต้องปรับปรุงแก้ไข การประเมินผลรวมมักจะทำกันเมื่อนักพัฒนาหลักสูตรและผู้บริหารมีความรู้สึกว่า น่าจะมีการปรับปรุงหลักสูตรเสียที เนื่องจากได้ใช้มานานแล้ว สภาพเศรษฐกิจและสังคมของบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปและหลักสูตรที่ใช้ได้สอเค้าให้เห็นว่าไม่มีประสิทธิภาพเหมือนเดิม การประเมินผลจะเป็นการประเมินผลหลักสูตรทั้งระบบด้วย

นอกจากนี้ วิชัย ดิสสระ (2535) กล่าวถึงกาประเมินหลักสูตรไว้ว่า การคำนึงถึงช่วงเวลาในการประเมินผลหลักสูตร ทำให้ได้ลักษณะของการประเมินผล 3 ลักษณะ คือ

1. การประเมินผลก่อนการดำเนินงาน (project analysis) หมายถึง การประเมินหลักสูตรในช่วงที่หลักสูตรยังไม่นำไปใช้ในโรงเรียน เป็นการประเมินหลังจากได้วางแผนการพัฒนาหลักสูตรแล้วโดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชา

2. การประเมินขณะดำเนินการ (formative evaluation) หมายถึง การประเมินผลหลักสูตรในช่วงที่ได้จากการวางแผนพัฒนาไปใช้ในโรงเรียนต้องยึดหลักการและเหตุผลในชั้นวางแผนเป็นหลัก แล้วพิจารณาดูว่าหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่ปฏิบัติอยู่นั้นเป็นอย่างไรเป้าหมายของการประเมินผลขณะดำเนินการนี้มุ่งที่จะช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถพิจารณาวิเคราะห์และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ที่นำไปใช้ให้สมเหตุสมผลกับหลักการและเหตุผลในขณะวางแผนหลักสูตรเป็นสำคัญ

3. การประเมินหลังดำเนินการ (summative evaluation) หมายถึง การประเมินผลหลักสูตรในช่วงที่หลักสูตรได้นำไปใช้แล้วหรือประเมินผลจบของโครงการหลักสูตรนั้น ๆ การประเมินผลหลักสูตรช่วงจบนี้ต้องวิเคราะห์หาผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาหลักสูตร กระบวนนำหลักสูตรไปใช้ กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนและผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน อาจใช้แบบสอบถามชนิดต่าง ๆ เป็นเครื่องมือการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนของนักเรียน ความคิดเห็นของนักเรียน ครู ปกครอง ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทั้งทางตรงและทางอ้อม

ประเภทของการประเมินหลักสูตรทำให้มองเห็นการดำเนินงานใหญ่ๆ 2 ระดับ คือ การประเมินระหว่างการทำงาน และการประเมินหลังการทำงาน โดยทั้ง 2 ระดับนี้ มีจุดมุ่งหมายในการประเมินที่แตกต่างกันและยังจำเป็นต้องเลือกใช้รูปแบบการประเมินที่แตกต่างกันไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ใช้และผลที่จะได้และการนำไปใช้ในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรต่อไป ซึ่งสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ได้ยึดใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตร CIPP Model โดยมุ่งหวังผลที่ได้มาสู่การตัดสินใจสำหรับการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรที่จะประเมิน ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงรายละเอียดต่างๆ ที่สำคัญเกี่ยวข้องและครอบคลุมถึงรูปแบบประเมินหลักสูตรแบบ CIPP Model ดังนี้

รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP

รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP Model เป็นรูปแบบที่เสนอโดย ศาสตราจารย์ Daniel Stufflebeam และคณะ แห่งมหาวิทยาลัยไอโอไอโอ สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1970 เป็นรูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยเฉพาะและเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากนักประเมินหลักสูตรในปัจจุบันเป็นอย่างมาก (วาสนา ประวาลพฤษ์, 2544) รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP Model เป็นรูปแบบที่เน้นเกี่ยวกับการตัดสินใจทางด้านการประเมินหลักสูตรโดยได้กำหนดรูปแบบไว้ 4 ด้านหลัก ซึ่งขณะเดียวกันรูปแบบการประเมินที่ยึดความต้องการตัดสินใจเป็นหลัก (Decision-Based Model) ยังประกอบด้วย รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวัส (Provus) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของฟาย เดลตา แคปปา (Phi Delta Kappa) หรือซิปโมเดล (CIPP Model) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของของโกว์ (Gow) และรูปแบบการประเมินหลักสูตรของซีเอสอี (CSE) ของอัลคิน (Alkin) โดยมีรายละเอียดของรูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP Model ดังนี้

ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม (2550) เสนอว่า รูปแบบการประเมินหลักสูตรของฟาย เดลตา แคปปา (Phi Delta Kappa) หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งที่รู้จักกันดีว่าอย่างแพร่หลายในชื่อว่ารูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบซิป (CIPP) รูปแบบการประเมินหลักสูตรของฟาย เดลต้า แคปปา (Phi Delta Kappa) หรือซึ่งย่อมาจาก "Context-Input-Process- Product Model" ซึ่งเป็นรูปแบบที่แดเนียล สตฟเฟิลบีมและคณะ (Daniel L. Stufflebeam et al.) (โชติ เพชรชื่น. 2536 ; ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539; ; สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2541) ได้เสนอไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 โดยได้นิยามการประเมินว่าเป็นกระบวนการรวบรวมและสกัดข้อมูลเพื่อสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ซึ่ง สตฟเฟิล บีม เชื่อว่าถ้าผู้ใดมีสารสนเทศที่มีคุณภาพเพียงพอครบถ้วน จะช่วยให้ผู้นั้นสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ฉะนั้นจึงจัดว่าการประเมินรูปแบบนี้เป็นการประเมินเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 แนวทาง ได้แก่

1. Planning Decisions เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อตั้งจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นผลที่คาดหวัง

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
ห้องสมุดงานวิจัย	
วันที่.....	- 6 - ๖ - ๒๕๕๕
เลขทะเบียน.....	246044

2. Structuring Decisions เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดวิธีการที่เหมาะสมซึ่งเป็นวิธีการที่คาดหวัง
3. Implementing Decisions เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อให้ประโยชน์ควบคุมปรับปรุงวิธีการซึ่งเป็นวิธีการที่เกิดขึ้นจริงๆ
4. Recycling Decisions เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานเมื่อสิ้นสุดการใช้หลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตรว่าควรปรับปรุงแก้ไข ปรับให้เข้าหรือสอดคล้องกับหลักสูตรอื่นหรือล้มเลิกหลักสูตร ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจริง

การประเมินหลักสูตรโดยใช้ CIPP MODEL นั้น สามารถประเมินข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของกับหลักสูตรได้ครอบคลุมมากที่สุด หรืออาจกล่าวได้อย่างหนึ่งว่า เป็นการประเมินหลักสูตรได้ทั้งระบบ เนื่องจากมีการประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยตัวป้อน ด้านกระบวนการ ตลอดจนการประเมินผลผลิต ซึ่งการประเมินได้มีการกำหนดเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานในการตัดสินคุณภาพและคุณค่าของหลักสูตรว่าควรมีการปรับปรุงในด้านใดบ้าง ซึ่งนับได้ว่าเป็นรูปแบบที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรได้ครอบคลุม

รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ยังเป็นรูปแบบที่เป็นการประเมินเพื่อตัดสินใจ โดยเฉพาะและเป็นรูปแบบที่ได้รับความสนใจจากนักประเมินในปัจจุบันเป็นอย่างมาก การประเมินรูปแบบชิปเป็นการประเมินเพื่อเก็บรวบรวมหรือข้อสารสนเทศไปใช้ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินโครงการต่างๆ รูปแบบการประเมินของสตีฟเฟลมบีม เป็นการประเมินที่มีองค์ประกอบ 4 อย่างซึ่งขยายความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น ตามที่ วนิดา เพ็ญกิงกาญจน์ (2542) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. การประเมินบริบท (Context-C) ซึ่งได้แก่ สภาพสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและความต้องการของคนในชุมชน แนวคิดและปรัชญาในการจัดการศึกษาต่างๆ ซึ่งบริบทเหล่านี้จะนำไปสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่เหมาะสม
2. การประเมินปัจจัยตัวป้อน (Input-I) ได้แก่ ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นต้นว่า ความพร้อมในด้านตัวครู ผู้บริหาร อาจารย์เรียน งบประมาณ สื่อวัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ
3. การประเมินกระบวนการ (Process-P) ได้แก่ กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งครอบคลุมกระบวนการบริหารและบริการหลักสูตร กระบวนการสอนของครู กระบวนการเรียนของนักเรียน ฯลฯ
4. การประเมินผลผลิต (Product-P) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน ซึ่งเกิดกับนักเรียนและการปฏิบัติงานในโรงเรียน ทั้งนี้โดยนำไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายของหลักสูตร หรือความหวังของสังคม ซึ่งจะทำให้ทราบว่าหลักสูตรบรรลุตามหลักการและจุดมุ่งหมายได้มากน้อยเพียงใด

การประเมินด้านต่างๆ มีรายละเอียดที่สำคัญและขยายความเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation)

เป็นการประเมินผลบริบท หรือสภาพแวดล้อม เป็นการประเมินผลชนิดพื้นฐานที่สุด อันเป็นการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อให้ได้ข้อมูลในการกำหนดจุดมุ่งหมาย หรือจุดประสงค์ต่างๆ ของหลักสูตร เป็นการประเมินสภาพเศรษฐกิจ, สังคม, การเมือง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ โดยการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม ปัญหาและความต้องการต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่าควรกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างไรจึงจะสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ อันนำไปสู่ทิศทางและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541) ผู้พัฒนาและประเมินหลักสูตรจะทำการนิยาม หรือกำหนดสิ่งแวดล้อมของหลักสูตรและบอกให้ทราบถึงความต้องการที่ยังค้นหาไม่พบ ตลอดจนเหตุผลว่าทำไมจึงค้นหาความต้องการไม่พบ เป้าหมายและจุดมุ่งหมายจะถูกกำหนดขึ้นมาโดยอาศัยการประเมินบริบท (ธวัชชัย ชัยจริยาภากุล, 2529) ในกรณีที่มีการประเมินหลักสูตรไม่ใช่อยู่ในขั้นการวางแผน แต่ใช้มาระยะหนึ่งแล้วต้องการประเมิน การประเมินในส่วนนี้ก็คือ การประเมินหลักสูตรในเรื่องจุดมุ่งหมาย หรือจุดประสงค์ต่างๆ ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในหลักสูตร เพื่อตรวจสอบดูว่าสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อม หรือบริบท ปัญหาและความต้องการต่างๆ หรือไม่อย่างไร (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและเงื่อนไขที่เป็นจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่นๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analysis) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสภาวะแวดล้อม ทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัยและการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์ ซึ่งวิธีการประเมินสภาพแวดล้อมมี 2 วิธี ดังที่ จำเนียร สุขหลาย และคณะ 2540 อ้างใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) ดังนี้

1) Contingency Mode เป็นการประเมินสภาวะแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ (Opportunities and pressure outside of the immediate system) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้างๆ เช่น การสำรวจงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประเมินค่านิยมของชุมชน ข้อเสนอแนะต่างๆ แนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจ สถิติประชากร ฯลฯ การสำรวจปัญหาเหล่านี้ทำให้สามารถที่จะคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตซึ่งมีผลประโยชน์ในการวางแผนโครงการต่อไป คำถามที่ใช้ในการประเมิน สภาวะแวดล้อมแบบ Contingency Mode คือ คำถามประเภท "ถ้า...แล้ว" เช่น "ถ้าต้องการให้กำลังแรงงาน (Manpower)

สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแล้วควรจะจัดระบบการศึกษาอย่างไรจึงจะตอบสนองความต้องการนี้ได้" เป็นต้น

2) Congruence Mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่บรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การประเมินสภาวะแวดล้อมจะได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบเพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริหาร ในทางปฏิบัติ สถาบันการศึกษาควรจะได้มีการประเมินสภาวะแวดล้อมเพื่อที่จะให้ได้มาทั้งข้อมูลที่เป็น Contingency Mode และ Congruence Mode การกำหนดเป้าหมายและคุณค่าของระบบ จำเป็นต้องมีการตรวจสอบเพื่อดูว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ต้องใช้วิธีแบบ Congruence Mode แต่ในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ความต้องการของบุคคลและสถานที่จะเป็นตัวหลักของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงควรใช้วิธีประเมินแบบ Contingency Mode โดยใช้คำถามแบบ "ถ้า...เพื่อ" เพื่อตัดสินใจว่าเป้าหมายและนโยบายเดิมนี้ควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ดังนั้นในการประเมินสภาวะแวดล้อมโดยทั่วไป ควรจะใช้การประเมินทั้ง 2 แบบ เพราะ Contingency Mode จะเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของวัตถุประสงค์ในขณะที่ Congruence Mode เป็นไปเพื่อการปรับปรุง

ในการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดทิศทางของหน่วยที่จะประเมิน เพื่อที่จะได้สอดคล้องกับนโยบายและการตัดสินใจในการบริหารของระบบ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักประเมินกับผู้บริหาร นักประเมินจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการตัดสินใจในปัจจุบันและข้อมูลเกี่ยวกับโครงการที่ต้องการใช้เพื่อการตัดสินใจในอนาคตให้แก่ผู้บริหาร

2. การประเมินปัจจัยตัวป้อน หรือทรัพยากร (Input Evaluation)

ได้แก่การประเมินวัตถุประสงค์ของการจัดหาข้อมูลสำหรับบอกวิธีการที่จะนำทรัพยากรไปใช้ให้บรรลุจุดหมายของโครงการ เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพตลอดจนระบบบริหารจัดการ ในขั้นนี้ผู้พัฒนาและประเมินหลักสูตรจะต้องตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการที่จะนำมาใช้ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด อีกทั้งมีความเป็นไปได้ทางด้านทรัพยากร (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541) นอกจากนี้เป็นการประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การใช้หลักสูตร ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร, นักเรียน, อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน, อาคารสถานที่, งบประมาณ ฯลฯ เพื่อตรวจสอบดูว่าปัจจัยตัวป้อนเหล่านั้นเป็นอย่างไร มีผลหรือมีส่วนช่วยให้การใช้หลักสูตรในเชิงปฏิบัติบรรลุผลหรือไม่อย่างไร (จิตพิทย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินด้านต่างๆ คือ (จำเนียร สุขหลาย และคณะ 2540 อ้างใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541)

- 1) ความสามารถของหน่วยงาน หรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- 2) ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

3) การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้อำนาจการดำเนินงานไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

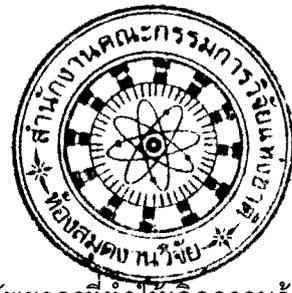
ผลที่ได้จากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในรูปของราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตราค่าจ้าง เวลา ขอบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ แต่ถ้าเป็นการประเมินด้านการศึกษา ผลกำไรอาจจะไม่อยู่ในรูปของตัวเลขก็ได้ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร ใช้อัตราค่าจ้างเท่าใด วางแผนงานและดำเนินการอย่างไร ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินแบบปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้นๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีการดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการกับยุทธวิธีที่เลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่างๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยคำถามที่จะใช้มีตั้งแต่ระดับกว้างๆ และคำถามเฉพาะ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

เป็นการประเมินหลักสูตรในชั้นปฏิบัติการ หรือประเมินกระบวนการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินการดำเนินงาน การตรวจสอบย้อนกลับเป็นระยะๆ เมื่อนำหลักสูตรไปใช้ ทั้งนี้เพื่อศึกษาจุดแข็งและจุดอ่อน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการใช้หลักสูตร การประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการให้หลักสูตรได้อย่างทันท่วงที การประเมินในชั้นตอนนี้จึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการใช้หลักสูตร เพื่อตรวจสอบดูว่ากิจกรรม หรือกระบวนการต่างๆ ของการใช้หลักสูตรในสภาพที่เป็นจริงเป็นอย่างไร มีปัญหา หรือข้อบกพร่องหรือไม่ เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับการสอน, การบริหาร เป็นต้น (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) ในการประเมินหลักสูตร ผู้บริหาร มักจะเสริมระบบการประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (Formative Evaluation) ด้วยการจัดระบบการกำกับงาน (Monitoring System) เพื่อติดตามความก้าวหน้า และเร่งรัดการดำเนินโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายในทรัพยากรและเวลาที่กำหนด (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2541) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกระดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ ตามที่ จำเนียร สุขหลาย และคณะ 2540 อ้างใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2541) คือ

- 1) เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
- 2) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
- 3) เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการมี 3 วิธี คือ

1) แสดงให้เห็น หรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการซึ่งอาจจะเป็นสิ่งต่อไปนี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มบุคลากรและนักศึกษา วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล ความเข้าใจและเห็นพ้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องในแผนการนั้นและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแผนการ ความพอเพียงของแหล่งทรัพยากร อุปกรณ์อำนวยความสะดวกบุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2) เกี่ยวกับการวางโครงการและการตัดสินใจก่อนวางแผน โดยผู้อำนวยการโครงการระหว่างการทำโครงการนั้น ตัวอย่างการตัดสินใจก่อนวางแผน เช่น ในโครงการพัฒนาแบบสอบถาม ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องเลือกโรงเรียนอย่างเจาะจง สำหรับเข้าร่วมในการทดลองสร้างข้อกระทงใหม่ๆ ของแบบสอบถาม ผู้ตัดสินใจจะสามารถจัดเตรียมโครงการล่วงหน้าได้ดีเมื่อมีโรงเรียนมาให้เลือก แต่ตัวเลือกเหล่านี้จะยังไม่มีความชัดเจนว่าจะมีรายชื่อของโรงเรียนที่จะสอบถามไป เมื่อโรงเรียนได้รับการติดต่อกลับแล้ว จึงจะมีการตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีความเต็มใจเข้าร่วมในการทดลองแบบสอบถาม (แบบการสุ่มจะได้รับการตัดสินใจเลือกวิธีการมาก่อน) และเขาต้องกำหนดตารางเฉพาะในการบริหารแบบสอบถามในการทดลองตามรูปแบบของแบบสอบถาม ดังนั้น ในโครงการส่วนใหญ่สถานการณ์จึงต้องตัดสินใจจึงมีจำนวนมาก และนี่เป็นเครื่องแสดงความชัดเจนถึงความต้องการข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ

3) ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ๆ ของโครงร่าง โครงการเป็นต้นว่า มโนทัศน์ที่ต้องการสอนและปริมาณของการอภิปรายที่จะมีในความหมายนี้ เพื่อบรรยายว่า เกิดอะไรขึ้นจริงๆ สารนิเทศนี้จะให้ประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดว่า ทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

4. การประเมินผลผลิตของหลักสูตร (Product Evaluation)

เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดและแปลผลแห่งความสำเร็จที่ได้รับ เป็นการประเมินที่มุ่งตอบคำถามว่า หลักสูตรประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลการดำเนินการใช้หลักสูตรคุ้มค่าเพียงใด เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรโดยตรวจสอบว่า ผู้เรียน หรือผลผลิตของหลักสูตรมีคุณสมบัติเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ซึ่งอาจพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ภาวะการณ์มีงานทำ หรือการศึกษาต่อ ฯลฯ (ใจทิพย์ เชื้อรัต นพงษ์, 2539) วิธีการโดยทั่วไปของการประเมินผลผลิตได้แก่ คำนิยามเชิงปฏิบัติของจุดหมาย การวัดเกณฑ์ที่สัมพันธ์กับจุดหมายของกิจกรรม การเปรียบเทียบการวัดเหล่านี้กับมาตรฐานเชิงสัมบูรณ์ หรือเชิงสัมพันธ์ที่ได้กำหนดไว้แล้วเป็นการล่วงหน้าและการแปลความหมายอย่างมีเหตุผลในเรื่องผลที่ได้รับโดยการอาศัยรายงานการประเมินจากข้อมูลที่ได้จาก Context, Input และ Process Evaluation (ธวัชชัย ชัยจิร ฉายากุล, 2529) การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ ซึ่งเป็นผลลัพธ์และการประเมินผลกระทบของโครงการทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งนิยมทำการประเมินผลด้วย

เทคนิคติดตามผล (Follow Up Study or Tracer Study) ผลการประเมินหลังสิ้นสุดโครงการจะให้สารสนเทศเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของหลักสูตรว่าควรจะใช้ต่อไปอย่างไร การประเมินประเภทนี้อาจอาศัยการเปรียบเทียบผลผลิตกับเกณฑ์มาตรฐานที่เลือกไว้ (Absolute or Relative Standards) (เยาวดี วิทยุสี, 2540) ภายหลังได้มีนักประเมินผลปรับประยุกต์นำเอาการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) เข้ามาร่วมด้วยจึงกลายเป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPPI ซึ่งการประเมินผลกระทบหมายถึงการประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากผลผลิตของโครงการ หรือผลผลิตของโครงการก่อให้เกิดผลอื่นๆ ตามมา ซึ่งไม่ได้ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ผลกระทบอาจเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ การประเมินผลผลิตมีจุดมุ่งหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะ เมื่อสิ้นวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย (รัตนะ บัวสนธ์, 2540)

ระเบียบวิธีต่างๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้ด้วยกับมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อนและทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัยและกระบวนการร่วมด้วย

การประเมินสภาวะแวดล้อมและการประเมินผลผลิต จะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่าบรรลุเป้าหมายได้อย่างไรระบบ โดยที่การประเมินสภาวะแวดล้อมจะพิจารณาระบบโดยส่วนรวมและการประเมินผลผลิตพิจารณาความพยายามเปลี่ยนแปลงในระบบ ดังนั้นการประเมินสภาวะแวดล้อมจึงแสดงสิ่งจำเพาะในรูปที่การประเมินผลผลิตจะนำไปใช้ในภายหลัง

การประเมินปัจจัยและการประเมินผลผลิตสามารถที่จะแยกให้เห็นได้ง่าย สำหรับการประเมินปัจจัยจะเกิดขึ้นก่อนดำเนินการเปลี่ยนแปลงโครงการและการประเมินผลผลิตจะเกิดขึ้นในระหว่างและหลังโครงการในขณะที่การประเมินสภาวะแวดล้อมกำหนดสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินผลผลิต การประเมินปัจจัยก็แสดงสิ่งจำเพาะสำหรับการประเมินกระบวนการ ทั้งนี้การตัดสินใจโดยใช้การประเมินปัจจัยพื้นฐาน โดยเฉพาะสำหรับการวางแผนการประเมินผลผลิต ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการประเมินปัจจัย คือการประเมินความเหมาะสมของกระบวนการที่เลือกและวางแผน การประเมินผลผลิตซึ่งสามารถประยุกต์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบปฏิบัติได้

การประเมินผลผลิตจะสืบสาวสิ่งที่มีอยู่ว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ไปแล้วหรือกำลังจะบรรลุแต่การประเมินกระบวนการจะประเมินสิ่งที่มีอยู่ว่า ระเบียบการนั้นได้รับการกระทำไปตามที่ตั้งใจไว้หรือไม่ การประเมินทั้ง 2 ชนิดจะให้ข้อมูลย้อนกลับสำหรับการควบคุมและพัฒนาการเปลี่ยนแปลง ระเบียบปฏิบัติในกระบวนการ การประเมินกระบวนการทำให้สามารถที่จะลงความเห็นได้ว่า การนำระเบียบไปทำจริงนั้นตรงหรือไม่กับแบบที่วางไว้และการประเมินผลผลิตช่วยให้ตกลงได้ว่า วัตถุประสงค์นั้นบรรลุหรือไม่ สารนิเทศทั้ง 2 ชนิดร่วมกันจะแสดงให้เห็นอย่างหนักแน่นถึงสาเหตุได้มากกว่าอันใดอันหนึ่งโดยลำพัง ในการตัดสินใจระเบียบปฏิบัตินั้นควรดำเนินต่อไป โดยมีการแก้ไข หรือว่าจะต้องกลับไปเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ถึงแม้จะเพิ่ม

หน้าที่ในการควบคุมโครงการเข้ามาด้วยการประเมินทั้งสองก็ยังคงอำนวยความสะดวกและช่วยอธิบายถึงผลที่ได้จากโครงการอยู่

การที่การประเมินผลผลิตรายงาน ว่า วัตถุประสงค์นั้นมีผลสัมฤทธิ์หรือไม่นั้น การประเมินกระบวนการจะแสดงให้เห็นถึงรากฐานสำหรับการแปลความหมายเหตุผล สำหรับสิ่งที่ได้มานั้นคือ ถ้าไม่ปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ก็จำเป็นจะต้องรู้ว่าระเบียบปฏิบัติที่ตั้งใจไว้นั้นได้ถูกนำไปปฏิบัติจริงหรือไม่ การประเมินกระบวนการจะให้สารสนเทศสำหรับทำความเข้าใจในข้อนี้และถ้าปรากฏผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการบรรยายถึงระเบียบปฏิบัติที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้นออกมา

รูปแบบการประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินระบบของหลักสูตรในลักษณะที่มีความสมบูรณ์และสลับซับซ้อนมาก กล่าวคือ การประเมินระบบหลักสูตรจะมีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรด้วย เช่น ทรัพยากรที่ต้องใช้, ความสัมพันธ์ของระบบ หลักสูตรกับระบบบริหารโรงเรียน, ระบบการจัดการเรียนการสอนและระบบการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น (สจัด อุทรานันท์, 2532) เป็นการตรวจสอบพิจารณาความสอดคล้องและความสัมพันธ์กันของระบบของหลักสูตร ได้แก่ บริบทหรือสภาวะแวดล้อมของหลักสูตร, ปัจจัยหรือตัวป้อนของหลักสูตร, กระบวนการใช้หลักสูตรและผลผลิตของหลักสูตร กล่าวคือถ้าเป็นการเรียนการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ก็ต้องศึกษาปัจจัยเบื้องต้นต่างๆ กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการบริหารหลักสูตรเอื้อต่อการทำให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นหรือไม่อย่างไร ผลที่เกิดขึ้นจริงจากการปฏิบัติ หรือสภาพที่เป็นอยู่สอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งจะทำให้ข้อมูลในการตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตรได้ รวมทั้งได้ทราบว่าคุณสมบัติของหลักสูตรใช้ได้ ส่วนใดมีข้อบกพร่อง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539)

Stufflebeam ได้ทำการปรับปรุงรูปแบบการประเมินหลักสูตรหลายต่อหลายครั้ง ในปี ค.ศ. 1972 ครั้งนี้ทำให้สามารถทำการประเมินได้ทั้งการประเมินในระหว่างการประเมิน (Formative evaluation) และการประเมินเพื่อสรุปรวม (Summative evaluation) ทั้งนี้เพื่อต้องการให้การประเมินนั้นๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตามที่ Stufflebeam (2003) ได้เสนอความเกี่ยวข้องของการประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินเพื่อสรุปรวม ดังนี้

ตารางแสดงความเกี่ยวข้องของสอดคล้องของประเภทการประเมินผลของ CIPP Model เพื่อประเมินผลระหว่างดำเนินงานและการประเมินเพื่อสรุปรวม

บทบาทการประเมิน	<i>Context</i>	<i>Input</i>	<i>Process</i>	<i>Product</i>
<p>การประเมินระหว่างดำเนินงาน:</p> <p>เป็นสิ่งที่คาดหวังในการประยุกต์ใช้ CIPP ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้การตัดสินใจและมีการประกันคุณภาพ</p>	<p>เป็นการแนะนำสำหรับการกำหนดสิ่งที่ต้องการ การแทรกแซง การเลือก และการจัดอันดับไปสู่เป้าหมาย (ตามการประเมินความต้องการ, ปัญหาที่เกิดขึ้น, งบประมาณและโอกาส)</p>	<p>เป็นการแนะนำสำหรับการเลือกโครงการหรือกลยุทธ์อื่น ๆ (ตามทางเลือกในการประเมินกลยุทธ์และทรัพยากรการจัดสรรในแผน) ตามซึ่งโดยการตรวจของแผนการทำงาน</p>	<p>เป็นการแนะนำสำหรับการดำเนินการตามแผนการทำงาน (ตามการตรวจสอบและการตัดสินใจกรรมและประเมินเป็นระยะจากข้อมูลย้อนกลับ)</p>	<p>เป็นการแนะนำสำหรับความต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยน, หรือการเสร็จสิ้นงาน ความพยายาม (ตามผลการประเมินและผลข้างเคียง)</p>
<p>การประเมินเพื่อสรุปรวม:</p> <p>เป็นการทบทวนข้อมูลจาก CIPP ในการสรุปโครงการ, ความเหมาะสม, คุณค่า ความซื่อสัตย์ และความสำคัญ</p>	<p>การเปรียบเทียบเป้าหมายและจัดลำดับความจำเป็นที่จะการประเมินความต้องการ, ปัญหาที่เกิดขึ้น, งบประมาณและโอกาส</p>	<p>การเปรียบเทียบกลยุทธ์ของโครงการ, การออกแบบและงบประมาณจากการวิจารณ์ของคู่แข่งและตามเป้าหมายที่ต้องการที่จะได้รับประโยชน์</p>	<p>รายละเอียดเต็มจากกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงและการบันทึกของค่าใช้จ่าย การเปรียบเทียบการออกแบบและกระบวนการที่เกิดขึ้นจริงและค่าใช้จ่าย</p>	<p>การเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นและผลกระทบของเป้าหมายที่ต้องการและความเป็นไปได้เพื่อผลของความสำเร็จของโครงการ เป็นการชี้แจงให้เห็นผลจากการต่อต้านหรือความพยายามที่จะประเมินบริบท ปัจจัยผลลัพธ์และกระบวนการ</p>

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรในประเด็นที่สัมพันธ์กับจุดประสงค์ของการศึกษาค้างนี้ ซึ่งได้นำเป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้

วณิช นิรันตราย (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรปริญญาตรีในวิทยาลัยพลศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรปริญญาตรีในวิทยาลัยพลศึกษา โดยใช้แบบจำลอง CIPP ประเมินสภาพบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 1,132 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมชัดเจน โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต้องเพิ่มให้มากขึ้นและเนื้อหาวิชาของหลักสูตรยังมีความซ้ำซ้อนกันอยู่มาก 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ สื่อการเรียนการสอน วัสดุหลักสูตรทั้งปริมาณและคุณภาพยังไม่เหมาะสมและไม่ได้รับความสะดวกในด้านการเก็บข้อมูล ส่วนสถานที่เรียนมีความเหมาะสมดี 3) ด้านกระบวนการ การเรียนการสอนยังต้องปรับปรุงเรื่องการใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกเหนือจากในเวลาเรียนปกติ การวัดและประเมินผล มุ่งเน้นความรู้และทักษะมากกว่าความคิดสร้างสรรค์ 4) ด้านผลผลิต ผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ทำงานแล้วและเป็นงานภาคเอกชน ผู้สำเร็จการศึกษาจะมีความรู้ความสามารถในการฝึกและจัดการกีฬาขั้นพื้นฐาน มีความสามารถเป็นผู้นำทางการกีฬา แต่จะไม่มั่นใจในความสามารถดำเนินการประกอบอาชีพอิสระทางด้านกีฬา และ 5) ปัญหาของหลักสูตร ปัญหาที่พบ คือ การขาดตำราที่มีคุณภาพ ขาดงบประมาณและการประสานระหว่างวิทยาลัยคู่สมทบ

วิภาวดี ไพเมือง (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่องระดับปริญญาตรี สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและศึกษาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตรดำเนินการโดยใช้รูปแบบซีพี (CIPP Model) จากผลการประเมินสรุปได้ว่า 1) บริบทของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน ปฏิบัติได้ สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันและความต้องการของนักศึกษาในระดับมาก โครงสร้างและเนื้อหาวิชามีความครอบคลุมเหมาะสมและเพียงพอ 2) ปัจจัยเกื้อหนุนของหลักสูตร อาคารสถานที่มีความเพียงพอ เหมาะสม อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมีคุณภาพและความสะดวกในระดับปานกลาง แหล่งวิทยาการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมีคุณภาพและความเพียงพอในระดับมาก นักศึกษาก่อนเข้ารับการศึกษามีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ อาจารย์มีวุฒิการศึกษาในลำดับ A ตำแหน่งวิชาการในลำดับ D และผลงานทางวิชาการในลำดับ B 3) การดำเนินการหลักสูตรมีการจัดการเรียนการสอนเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรพบว่าเหมาะสมและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายดีมาก และ 4) ผลผลิตของหลักสูตร ระดับผลการเรียนเฉลี่ยของบัณฑิตส่วนใหญ่เท่ากับหรือมากกว่า 3.00 และระยะเวลาในการสำเร็จการศึกษาไม่เกิน 2 ปี โดยมีคุณภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากและ

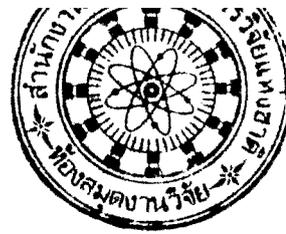
หน่วยงานต้นสังกัดมีความต้องการให้บัณฑิตมีคุณลักษณะในด้านการมีความรู้ที่ทันสมัย ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร คือ โครงสร้างเนื้อหาวิชาให้มีความกว้างและลึก จัดสถานที่ให้เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา เน้นการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัย มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ผลผลิตของหลักสูตรให้ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

เนาวลักษณ์ กลิ่นหอม (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาโภชนศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและศึกษาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 138 คน ดำเนินการโดยใช้รูปแบบชิป (CIPP Model) ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาคครอบคลุมและนำไปปฏิบัติได้จริง โครงสร้างและเนื้อหาวิชามีความเหมาะสม 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น คุณสมบัติของอาจารย์มีวุฒิการศึกษาอยู่ในลำดับชั้น A ตำแหน่งทางวิชาการอยู่ในลำดับชั้น C คุณสมบัติก่อนเข้ารับการศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์ ภาระงานของอาจารย์ที่ปฏิบัติจริงสูงกว่าเกณฑ์งบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมีความเพียงพอ เอกสารหลักสูตรชัดเจน เข้าใจง่าย แหล่งวิทยาการที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพและมีความสะดวกอยู่ในระดับปานกลาง 3) ด้านกระบวนการ มีการบริหารจัดการหลักสูตรเหมาะสม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนเหมาะสมในระดับมาก การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปที่เป็นปฏิบัติจริงต่ำกว่าที่บทบาทที่คาดหวังของมหาบัณฑิตและนักศึกษา บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาค่าคว่ำแบบอิสระในสภาพจริงสอดคล้องกับบทบาทที่คาดหวังของมหาบัณฑิตและนักศึกษา และ 4) ด้านผลผลิต คุณลักษณะของมหาบัณฑิตเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ในระดับมาก คุณภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด มหาบัณฑิตมีผลการเรียนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.25 และใช้เวลาในการสำเร็จการศึกษาไม่เกิน 2 ปี

คณะคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล (2542) ได้ทำการประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี คณะคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต ประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 2,091 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท พบว่าปรัชญาการศึกษาของสถาบัน จุดมุ่งหมายหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรโดยทั่วไปมีความเหมาะสมในระดับมาก ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือ อาจารย์เห็นว่าปรัชญาการศึกษาใช้ภาษาได้ชัดเจน บัณฑิตคิดเห็นว่าสถาบันจัดการศึกษาได้ตามปรัชญาการศึกษาและจุดมุ่งหมายรายวิชาสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น ประกอบด้วยอาจารย์จำนวนมากที่สุดอายุระหว่าง 36-40 ปี วุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์สอน 5-10 ปี นักศึกษาส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยสะสม 2.50-2.99 เรียนจบระดับ ปวส. สิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นอาคารสถานที่ โสตทัศนอุปกรณ์และบริการส่วนใหญ่มีปริมาณน้อย ทันสมัยและสะอาดปานกลาง อยู่ในสภาพใช้การได้ดีหรือสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและสะดวกในการใช้ปานกลาง 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า

ผู้สอนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการทำแผนการสอน แต่รู้เอกสารการสอนปานกลาง ใช้ใบความรู้พัฒนาความรู้และเทคนิคการสอนปานกลาง สอนแบบบรรยาย วัดและประเมินผลด้วยวิธีหลากหลาย ด้านบริหารหลักสูตรมีอิสระในการนำไปสู่หลักสูตรไปใช้ กฎระเบียบราชการทำให้เกิดปัญหาในการเรียนการสอนและจำนวนชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์ในระดับมาก สำหรับนักศึกษา มองภาพรวมการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มวิชาอาชีพเฉพาะสาขาวิชาที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด บัณฑิตเห็นว่าทุกกลุ่มวิชาโดยทั่วไปมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนในรายละเอียด นักศึกษาเห็นว่าผู้สอน เนื้อหา วิธีสอน การวัดและประเมินผลที่มีเกณฑ์การวัดชัดเจนของกลุ่มวิชาอาชีพเฉพาะสาขาและการนำเนื้อหาของกลุ่มวิชาชีพครูไปใช้ในชีวิตจริงมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด บัณฑิตเห็นว่าผู้สอนกลุ่มวิชาชีพครูเหมาะสมในระดับมากที่สุดในด้านบุคลิกภาพ ความสัมพันธ์และการมีเวลาให้นักศึกษา และ 4) ด้านผลผลิต พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ทำงานเอกชนตรงกับความรู้ที่ศึกษา บัณฑิตได้ความรู้และพึงพอใจหลักสูตรในระดับมาก คุณลักษณะบัณฑิตตามสภาพที่เป็นจริงในด้านบุคลิกภาพและความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมในระดับมาก แต่ผู้บังคับบัญชาต้องการในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งในด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในเรื่องของการวางแผน ทักษะปฏิบัติ ประยุกต์ความรู้ตัดสินใจ แก้ปัญหา ติดตามประเมินผล ละเอียดรอบคอบ เป็นผู้นำ สามารถพูด อภิปราย ความสามารถพิเศษในเรื่องการบริหาร การจัดการ และภาษาต่างประเทศ ส่วนการเปรียบเทียบที่ไม่พบความแตกต่างทางนัยสำคัญนั้น ได้แก่ สุขภาพและการแต่งกาย ความซื่อสัตย์ ความสุภาพเรียบร้อยความแข็งแรงสมบูรณ์และความสะอาดเรียบร้อย

เบญจวรรณ สุธรรมรักษ์ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาการบริหารงานคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาการบริหารงานคหกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล โดยใช้รูปแบบการประเมินซีป (CIPP Model) กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 242 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท การประเมินความมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหาร อาจารย์และผู้สำเร็จการศึกษา มีความเห็นเช่นเดียวกันว่าความมุ่งหมายของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและผู้เรียน ทั้งด้านทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติและผู้เรียนสามารถนำความรู้ความสามารถและทักษะไปประยุกต์ใช้งานได้ 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น การประเมินโครงสร้างหลักสูตร ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้สำเร็จการศึกษาและนักศึกษา มีความคิดเห็นเช่นเดียวกันว่า โครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากและมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มวิชาเลือกและวิชาชีพเลือกเสรีในโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้สำเร็จการศึกษาและนักศึกษา มีความเห็นว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและความต้องการของสังคม คุณลักษณะของอาจารย์มีความเหมาะสม กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพสูง มีอุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและสถานที่เรียนทันสมัยและเอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านกระบวนการ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้สำเร็จการศึกษาและนักศึกษา มีความเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกันว่า การประเมินการ

เรียนการสอน การวัดและประเมินผลและการบริหารหลักสูตร มีความเหมาะสมในระดับมาก ผู้สอนสามารถดำเนินการสอนได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีการดำเนินการอย่างมีระบบและแบบแผน ทำให้การวัดและประเมินผล การบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) ด้านผลผลิต ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษา มีความเห็นว่าประสิทธิภาพของผู้สำเร็จการศึกษา มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการของผู้บังคับบัญชาต่อประสิทธิภาพของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า มีความต้องการประสิทธิภาพของผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ และด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การรู้จักปรับปรุงตนเองอยู่เสมอของผู้สำเร็จการศึกษาที่ผู้บังคับบัญชามีความต้องการในระดับมากที่สุด ส่วนผู้บริหาร อาจารย์และผู้สำเร็จการศึกษา มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า ประสิทธิภาพของผู้สำเร็จการศึกษาลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาการบริหารงานคหกรรมศาสตร์ โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก

กฤษมนต์ วัฒนานรงค์ และคณะ (2538) ได้ทำการประเมินหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า มีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีเทคนิคการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยประยุกต์แบบแผนการประเมินแบบ CIPP และแบบ Phi Delta Kappa กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 131 คน ผลที่ได้จากการวิจัยพบว่า ทั้งนักศึกษาและอาจารย์ส่วนมากประเมิน Context ของหลักสูตรในระดับดีถึงดีมาก นักศึกษาและอาจารย์ส่วนมากประเมิน Input ของหลักสูตรอยู่ในระดับดีและควรปรับปรุงแก้ไขบางส่วน นักศึกษาและอาจารย์ส่วนมากประเมิน Process ของหลักสูตรอยู่ในระดับดีและควรปรับปรุงแก้ไขบางส่วนและนักศึกษาก่อนมากประเมิน Product ของหลักสูตรอยู่ในระดับดีถึงดีมาก

อนุกุล พลศิริ (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยใช้แบบจำลองชิป (CIPP Model) เป็นรูปแบบการประเมิน กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 101 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การประเมินบริบท พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเหมาะสมในระดับมากทุกด้าน โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากต่อวัตถุประสงค์และสภาพสังคมปัจจุบัน 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ด้านอาจารย์และนักศึกษามีความเหมาะสมในระดับมาก แต่ด้านส่วนประกอบที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง 3) การประเมินกระบวนการผลิต ด้านการเตรียมการ การดำเนินการและการประเมินผลหลักสูตร การเตรียมการสอน เทคนิคและวิธีการสอน และการวัดผลประเมินผลของอาจารย์อยู่ในระดับมาก และ 4) การประเมินผล การผลิต ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก

ศิริพงษ์ เพ็ญศิริ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา พุทธศักราช 2534 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา

ศิลปศึกษา พุทธศักราช 2534 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP (CIPP Model) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 228 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การประเมินบริบทของหลักสูตร พบว่าด้านสภาวะแวดล้อมและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยรวมมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีและกลุ่มของวัตถุประสงค์การศึกษา ส่วนด้านโครงสร้างของหลักสูตรโดยรวมมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากโดยผ่านเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรปริญญาตรีทุกด้านและเนื้อหาสาระวิชา ของหลักสูตรโดยรวมมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับมาก 2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่ เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร พบว่าด้านผู้สอนและผู้เรียนโดยรวมมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมาก ด้านสถานที่เรียน อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แต่ บัณฑิตมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์และ ครุภัณฑ์การศึกษา อาจารย์และบัณฑิตมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ นักศึกษามีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับมาก 3) การประเมินกระบวนการใช้หลักสูตร พบว่าด้าน การบริหารหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนโดยรวมที่ความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ส่วนด้านกรวัดและประเมินผล อาจารย์และนักศึกษามีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก แต่บัณฑิตมีความคอดเห็นว่ามี ความเหมาะสมในระดับปานกลาง 4) การประเมินผลผลิตของหลักสูตร พบว่าการนำไปใช้ด้านพุทธิพิสัยโดยรวมมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการ นำไปใช้ด้านจิตพิสัยและทักษะพิสัยโดยรวมมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้าน คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์โดยรวมมีความคิดเห็นว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดย คุณลักษณะทั่วไปและคุณลักษณะด้านวิชาชีพมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ 5) การเปรียบเทียบ คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ พบว่าคุณลักษณะของบัณฑิตที่เป็นจริงและที่คาดหวัง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตมีความคาดหวังด้านคุณลักษณะทั่วไป สูงกว่าที่เป็นจริง แต่คุณลักษณะด้านวิชาชีพมีความคาดหวังสอดคล้องกับความเป็นจริง

เกียรติศักดิ์ เผือกพันธ์ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขา พลศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขา พลศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในด้านวัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร ปัจจัยที่ เชื้ออำนวยการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างจำนวน ทั้งสิ้น 120 คน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) อาจารย์ นักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาพลศึกษา ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหา หลักสูตร ปัจจัยเชื้ออำนวยการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ใน ภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก 2) อาจารย์ ผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาเห็นว่า ผู้สำเร็จ การศึกษาจากหลักสูตรนี้ ด้านคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาและด้านการนำความรู้จากหลักสูตรไปใช้ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก 3) ความคิดเห็นของอาจารย์กับผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จ

การศึกษาแผน ก ต่อผลผลิตของหลักสูตรโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ความคิดเห็นของอาจารย์กับผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จการศึกษาแผน ข ต่อผลผลิตของหลักสูตรโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ความคิดเห็นของนักศึกษา แผน ก กับผู้สำเร็จการศึกษา แผน ก ต่อหลักสูตรโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 6) ความคิดเห็นของนักศึกษา แผน ข กับผู้สำเร็จการศึกษา แผน ข ต่อหลักสูตรโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปรารภณา โกวินยางกูร (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2535 (ปรับปรุง) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยรวมทั้งสิ้น 131 คน ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนดี มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมปัจจุบันและสามารถนำไปปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรมีความเหมาะสม 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น คุณสมบัติของคณาจารย์ วุฒิการศึกษาและตำแหน่งทางวิชาการและผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ที่รับผิดชอบในการดำเนินการของหลักสูตร สาขาวิจัยและสถิติการศึกษานั้น เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วุฒิการศึกษาของคณาจารย์อยู่ในลำดับชั้น A (มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50) ตำแหน่งทางวิชาการอยู่ในลำดับชั้น B (ค่าเฉลี่ยมากกว่า 2.50) ส่วนผลงานทางวิชาการของคณาจารย์ในระยะ 3 ปีอยู่ในลำดับชั้น A (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.00) ภาระงานของอาจารย์ในภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษาที่ปฏิบัติจริงสูงกว่าเกณฑ์ ส่วนคุณสมบัติของนักศึกษาก่อนเข้าศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์และมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติจริงของการกำหนดคุณสมบัติการเข้าศึกษาของสาขาวิจัยและสถิติการศึกษา ทรัพยากรในการดำเนินการมีความเพียงพอ มีคุณภาพและสะดวก 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรมีความเข้าใจในปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นอย่างดีและแผนการศึกษาของหลักสูตรมีความเหมาะสม บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปที่เป็นการปฏิบัติจริงต่ำกว่าบทบาทที่คาดหวังของนักศึกษา บทบาทของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในสภาพที่เป็นจริงสอดคล้องกับบทบาทที่คาดหวังของมหาบัณฑิตและนักศึกษา กระบวนการสอบวิทยานิพนธ์ของสาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประกันคุณภาพบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับการประเมินอยู่ในลำดับชั้น B (แบบปิด โดยประกาศภายในภาควิชา หรือสาขาวิชา) คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ประเมินอยู่ในลำดับชั้น B (มีกรรมการจากนอกสาขาวิชาในมหาวิทยาลัยและกรรมการภายใน) การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลตามสภาพที่ปฏิบัติจริงของอาจารย์ในภาควิชา เมื่อเทียบเกณฑ์แล้วมีการจัดได้เหมาะสม 4) ด้านผลผลิต จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาเมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ลำดับชั้น E (จำนวนปีที่ใช้ในการสำเร็จการศึกษามากกว่าเกณฑ์เกิน 1.5 ปี) ส่วนในเรื่องการปฏิบัติงานทั่วไปและการปฏิบัติงานด้านวิจัยและสถิติการศึกษาของมหาบัณฑิต อยู่ในระดับดี เป็นที่พอใจของผู้บังคับบัญชา และ 5) ผลข้างเคียง

ของหลักสูตรสาขาวิชาวิจัยและสถิติศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและผลที่เกิดทางอ้อม ส่วนใหญ่เป็นไปในทางที่ดีมากกว่าไม่ดี

อนุกุล พลศิริ และคณะ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินหลักสูตรปริญญาตรีวิชาเอกคหกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรวิชาเอกคหกรรมศาสตร์ โดยใช้แบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) เป็นรูปแบบการประเมิน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,056 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 7 คน นักศึกษา 949 คน และผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .89 ผลการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรเหมาะสมในระดับมาก โครงสร้างของหลักสูตรในด้านจำนวนหน่วยกิตมีความเหมาะสมและเนื้อหาวิชาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ความต้องการของสังคมและมีความทันสมัยในระดับมาก ประเมินผลปัจจัยเบื้องต้น ด้านอาจารย์และนักศึกษามีความเหมาะสม ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตามหลักสูตรมีความเหมาะสมและมีความสะดวกในการให้บริการ การประเมินกระบวนการผลิตในด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่ามีความเหมาะสมมาก การประเมินผลผลิตพบว่าบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและจรรยาบรรณในวิชาชีพและด้านบุคลิกภาพอยู่ในระดับดี

วนิดา เพ็ญกิ่งกาญจน์ (2542) ประเมินหลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างคือ บัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่จะศึกษาในช่วงปีการศึกษา 2525-2540 ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรพบว่า 1) ความต้องการใช้หลักสูตรเป็นที่ต้องการมากในด้านการสอน 2) องค์ประกอบเบื้องต้นของหลักสูตร จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสมมาก ในด้านรูปแบบการจัดเนื้อหาควรเป็นวิชาเอกเดี่ยว 3) สภาพการใช้หลักสูตรโดยดูจากการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์ที่สอนวิชาเอกทางการศึกษาและเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก 4) ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยดูจากผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตอยู่ในระดับเป็นที่พอใจอย่างมาก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรโดยสรุปแล้วพบว่า ผลการวิจัยมีประเด็นที่มีความสอดคล้องกันว่า ส่วนใหญ่มีการประเมินองค์ประกอบของเบื้องต้นหลักสูตร เช่น วัตถุประสงค์ โครงสร้างและเนื้อหาวิชาของหลักสูตร สภาพการใช้และการบริหารจัดการของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุและอุปกรณ์ รวมทั้งสื่อการสอนและการวัดและประเมินผล การประเมินผลผลิตของหลักสูตร โดยอาศัยเค้าโครงหรือรูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP Model และมีการใช้เครื่องมือและการศึกษาเอกสารหลักสูตร การสอบถาม การสัมภาษณ์ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ นักศึกษา บัณฑิต และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตร